FAMILJA ANGLEZE: HERBERT MIKE BESNIKE E SHQIPTARËVE

Kështjella ku lindi Aubrey Herbert –

Kështjella ku vdiq Aubrey Herbert

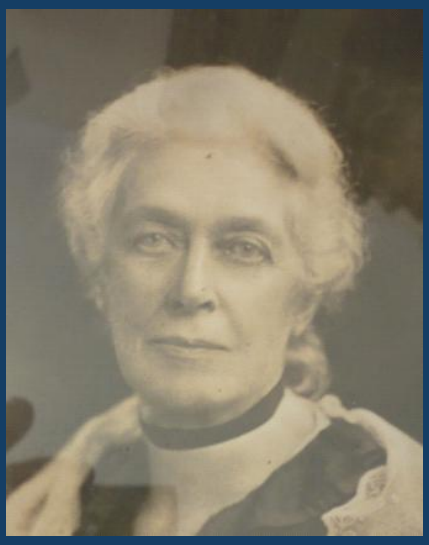

Kontesha Elizabeth Herbert

Mary Herbert zonja e Kololen Aubrey Herbert

Shkruan Mal Berisha

33

Në muret e sallës së madhe të Ambasadës Shqiptare në Londër, të cilën e emëruam "Herbert & Durham" varen portretet e këtyre dy anglezëve, që i kushtuan vendit tonë një pjesë të mirë të jetës së tyre.

Miss Edith Durham

Kolonel Aubrey Herbert

Përveç respektit ndaj këtyre dy figurave, ajo që e tërheq një përfaqësues diplomatik të Shqipërisë është njohja, vizita dhe shprehja e nderimit në vendet ku ata kanë jetuar, ku kanë vepruar dhe kanë lënë trashëgiminë e tyre. Ishte kjo arsyeja përse, gjatë viteve të shërbimit tim në Londër, vizitova shumë prej vendeve ku kanë jetuar njerëz, të cilët e kanë dashur Shqipërinë. Një prej tyre është vendi i lindjes dhe vendi i vdekjes i Kolonel

Aubrey Herbert, diplomat, politikan dhe ish-anëtar i Parlamentit Britanik.

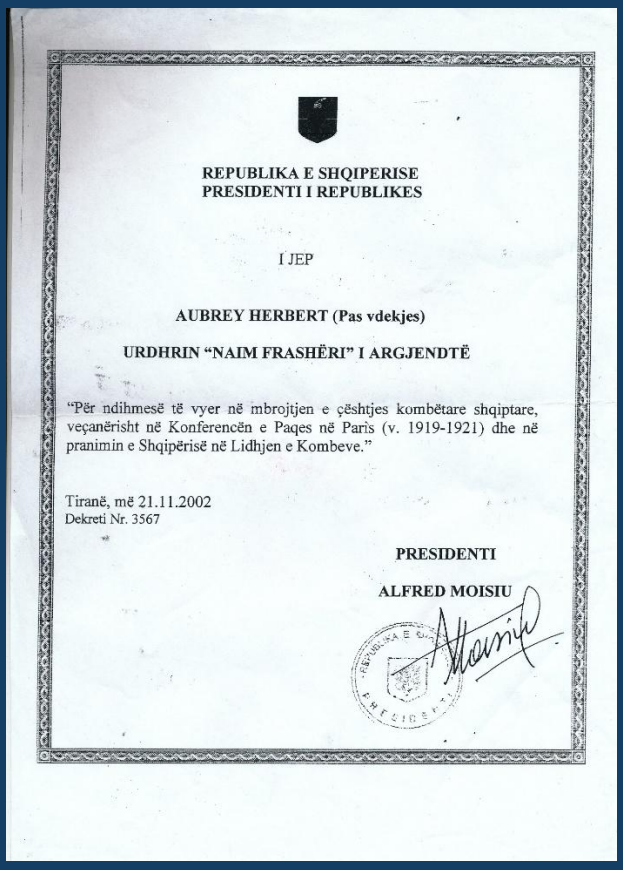

REPUBLIKA E SHQIPERISE
PRESIDENTI I REPUBLIKES

I JEP

AUBREY HERBERT (Pas vdekjes)

URDHRIN "NAIM FRASHËRI" I ARGJENDTË

"Për ndihmesë të vyer në mbrojtjen e çështjes kombëtare shqiptare, veçanërisht në Konferencën e Paqes në Paris (v. 1919-1921) dhe në pranimin e Shqipërisë në Lidhjen e Kombeve."

Tiranë, më 21.11.2002
Dekreti Nr. 3567

PRESIDENTI

ALFRED MOISIU

AUBREY NIGEL HENRY MOLYNEUX HERBERT

Ka lindur më 3 prill 1880. Ishte djali i dytë i Henry Herbert, Earl-i i Katërt i Carnarvon, dhe vëlla nga babai me George Herbert, Earl-i i Pestë i Carnarvon (1866–1923). Ky i fundit është zbuluesi i Varrit të Tutankhamun-it, njërit prej faraonëve më të famshëm të Egjiptit.

Aubrey pati lindur në një familje aristokrate. Pasi studioi në Eton dhe Oxford, u emërua atashe në Tokio dhe në Konstandinopol. Ai udhëtoi shumë. Në Selanik u njoh me një shqiptar, të quajtur Kiazim Kokeli, prej të cilit mësoi dhe u dha shumë pas Shqipërisë.

Në vitin 1911 u zgjodh në Parlamentin Britanik. Ai iu kushtua çështjes shqiptare dhe në vitet 1912–1913 udhëtoi nëpër Ballkan.

Në momentin më kritik të formimit të shtetit shqiptar, më 17 dhjetor 1912, ai themeloi **“Komitetin Shqiptar në Londër”**, me qëllim që ta ndihmonte delegacionin tonë në bisedimet me Fuqitë e Mëdha dhe të tërhiqte vëmendjen rreth situatës së tmerrshme në të cilën gjendej Shqipëria.

Ky Komitet u shndërrua në **“Shoqërinë Anglo–Shqiptare”** më 12 mars 1918, me Aubrey Herbert-in si President, dhe më vonë në atë që njihet edhe sot me emrin **“Shoqata Anglo–Shqiptare”.**

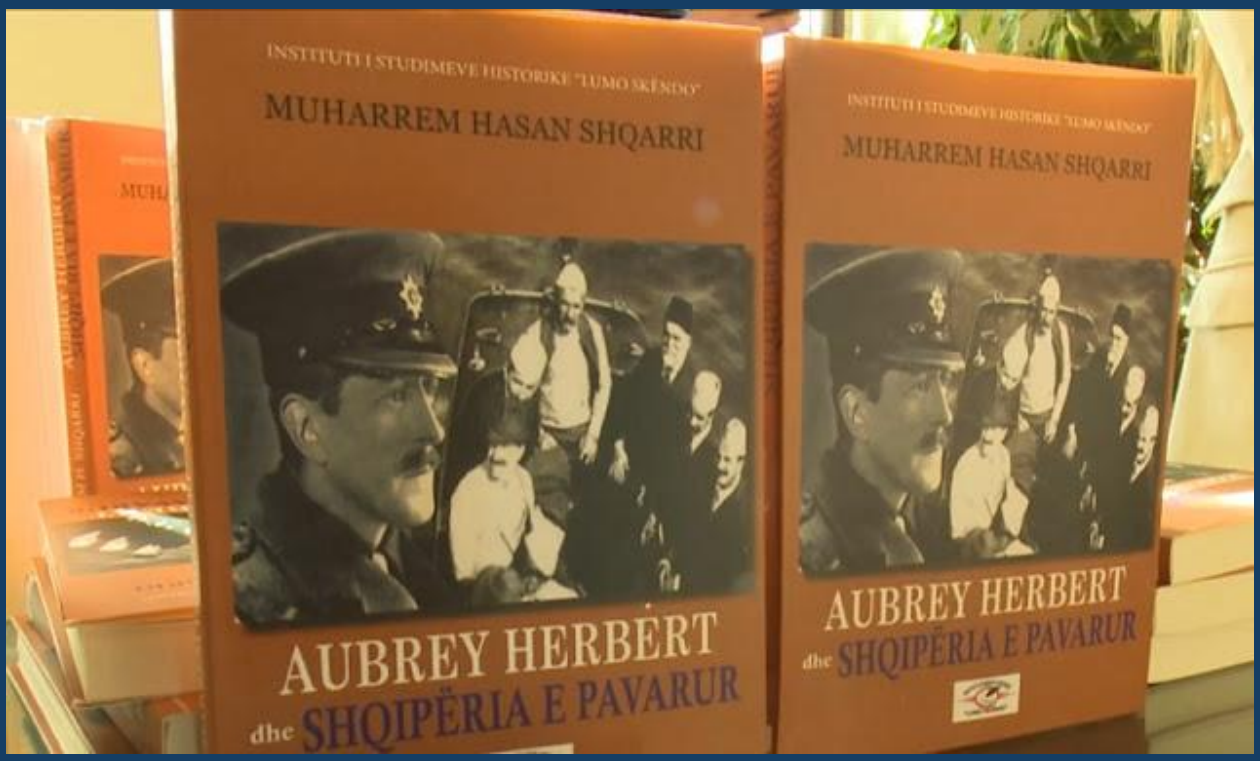

Në vitin 1913 ai takoi Edith Durham-in dhe, së bashku, u morën me shumë veprimtari në të mirë të shqiptarëve. Më pas, u miqësua me Isa Boletinin dhe, në njëfarë mënyre, Herbert-i u shpall hero i Shqipërisë.

Emri i tij u përmend më së shumti si njeriu që do të merrte kurorën mbretërore shqiptare.

Në Luftën e Parë Botërore ai ishte kolonel i Gardës Irlandeze dhe, në pjesën e fundit të qëndrimit në Ballkan, i kaloi tre muaj, qershor–korrik 1918, në Vlorë.

Herbert-i ka meritën e madhe për ndihmesën që i dha delegacionit shqiptar si këshilltar në Konferencën e Paqes në Paris. Më pas, në vitin 1920, nëpërmjet miqve të tij të shquar anglezë — Lordit Robert Cecil, Balfour dhe historiani Fisher — ndihmoi në pranimin e Shqipërisë në Lidhjen e Kombeve, si vendi nr. 42 i kësaj organizate.

Ai e përjetësoi veprën e vet në librin **“Ben Kendim”,** ndërsa stërmbesa e tij, Margaret Fitzherbert, botoi biografinë e tij me titull: *“Njeriu me pallto të gjelbër”*.

VIZITË NË VENDLINDJEN E AUBREY HERBERT-IT - HIGHCLERE CASTLE

Për të nderuar emrin dhe veprën e këtij njeriu

Për të nderuar emrin dhe veprën e këtij njeriu, i cili luajti rol të rëndësishëm në historinë moderne të Shqipërisë, në fillim shkuam aty ku ai kishte lindur, në Highclere Castle.

Ajo është shtëpi fshati e përdorur prej aristokratëve, të cilët kishin shtëpi në fshat dhe në qytet. Ajo është ndërtuar sipas stilit Jakobethan. Ky është një stil kombëtar arkitekturor i përzier i Rilindjes së ringjallur,

që u bë shumë popullor nga fundi i viteve 1820, rrjedhojë e frymëzimit nga Rilindja Evropiane (1550–1625) dhe që mbart edhe elemente të ndërtimeve nga koha e Mbretëreshës Elizabeth dhe të Jakobinit të periudhës anglo-skoceze, në kohën e mbretërimit të Xhejmsit VI të Skocisë, i cili trashëgoi kurorën e Anglisë në vitin 1603 si Xhejmsi i Parë. Jakobitinët vijnë pas Elizabetës dhe e përcjellin kurorën te Mbretëresha Karolinë.

Kjo kështjellë mori formën e sotme për hir të arkitektit Carls Barry në shekullin e 19-të dhe ka qenë përherë shtëpia e Lordit Carnarvon, degë e familjes Anglo–Wellse të Herbertëve.

Vizita te Highclere Castle kishte rëndësi shumë të veçantë për ne. Aty Kontesha Elizabeth Herbert kishte lindur të birin, Aubrey Herbert. Po aty kishte kaluar jetë edhe e shoqja e Herbertit, Mary. Pra, aty kishin jetuar breza anglezësh që, në një mënyrë ose në një tjetër, kishin lidhje me Shqipërinë.

Kontesha Elizabeth Dowager Herbert, nëna e Aubrey Herbert (1856 - 1929)

Elizabeth Catherine (Elsie) Herbert, mbiemri i vajzërisë Howard, ishte Kontesha e Katërt Carnarvon, lindur në Cumberland në vitin 1856. Titulli *“Konteshë”* ishte nivel shumë i lartë aristokratik.

Ajo u martua me Earl-in e Katërt Carnarvon, babain e Aubrey Herbert-it, në vitin 1878. Më vonë, ata e lanë Kështjellën Highclere dhe u vendosën në një shtëpi madhështore në Pixton Park, aty ku Aubrey do të ndërronte jetë më 23 shtator 1923, duke i thënë nënës së tij fjalët e fundit:

“Po të lë amanet Shqipërinë”...

THEMELUESE E KOMITETIT TË NDIHMAVE BRITANIKO - SHQIPTARE KUNDËR MALARJES.

Kontesha Carnarvon dhe ndihmat për Shqipërinë

Kontesha Carnarvon iu kushtua me gjithë shpirt ndihmave për vendin tonë, duke themeluar “Komitetin e Ndihmave Britaniko–Shqiptare”. Me këtë përkushtim ajo ndërmori veprimtari ndihmuese për Shqipërinë me shpenzimet e veta.

Në mënyrë të veçantë u përqendrua në luftën kundër malarjes. Në dimrin e vitit 1923 vizitoi Shqipërinë dhe

themeloi në Vlorë një mision shëndetësor kundër malarjes, duke ngritur aty edhe një klinikë mjekësore.

Në vitin 1927 udhëtoi për në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, ku i vëllai i saj, Sir Esme Howard (1863–1939), mbante detyrën e Ambasadorit Britanik. Aty siguroi mbështetjen financiare të "Fondacionit Rockefeller" për organizatën e saj të ndihmave dhe luftën kundër malarjes në Shqipëri.

Një vend të veçantë i kushtoi ndihmës për shqiptarët e dëbuar nga Kosova. Në Kavajë ajo themeloi një fshat të quajtur nga vendasit Stan, i cili mori emrin "Fshati Herbert", për nder të të birit. Fshati e mbajti atë emër deri në vitin 1939.

Veç kësaj ajo financoi hapjen e Bibliotekës së Parë Publike në Shqipëri, "Librarinë Herbert", e cila më vonë u njoh me emrin "Instituti Herbert". Fondi i librave të kësaj biblioteke u bë bërthama e Bibliotekës Kombëtare së ardhshme, në Tiranë. Biblioteka u ndërtua në tetorin e vitit 1927 në një tokë të blerë në Rrugën e Shën Gjergjit dhe u përurua pas vdekjes së saj më 12 maj 1929.

Gjatë viteve të komunizmit biblioteka u shndërrua në Kinemanë “Ali Demi”.

Më 14 shkurt 1929, gazeta “Laboremus” njoftonte për vdekjen e saj në faqen e parë me titullin:

NDËRROI JETË “NËNA E POPULLIT SHQIPTAR”

“Nëna e Popullit Shqiptar, Kontesha Carnarvon,” – thoshte gazeta *“Laboremus”* – “u nda nga jeta më 2 shkurt 1929. Kjo ka qenë humbje shumë e madhe për tërë popullin tonë. I biri, Koloneli Aubrey Herbert, para se të vdiste, i pat lënë amanet nënës ta donte dhe ta ndihmonte Shqipërinë, siç kishte bërë edhe ai vetë. Pas kësaj ajo i kushtoi Shqipërisë dashurinë, që i kishte lënë i biri.”

Kontesha Elizabeth Carnarvon ishte zonjë aristokrate dhe një prej anglezeve më të dashura për Shqipërinë. Për të pasur një ide se nga çfarë klase e lartë angleze vinte ajo, mjafton të kërkohet në internet për Highclere Castle, ku është përjetësuar emri i saj dhe i asaj familjeje të madhe.

Emri i saj është i skalitur me shkronja të arta në listën e zonjave angleze, si: Mary Herbert, Miss Edith Durham,

Margaret Hasluck, Ruth Pennington, Mary Adelaide Walker, Theodora Benson, Agnes Ethel Conway, Georgina Muir Mackenzie, Adelina Irby etj.

Po aq ajo kujtohet prej shqiptarëve edhe sot, si “Zonja e Inglizit”.

Ndërroi jetë në Portofino, Itali. Veprën dhe punën e saj e vazhdoi, edhe për disa kohë, e reja e saj, zonja e Aubrey Herbert-it, Mary Herbert.

ZBULUESI I FARAONIT TUTANKHAMUN, EARL I 5-TË CARNARVON - VËLLAI I AUBREY HERBERT.

Lordi George Herbert Carnarvon dhe zbulimi i Tutankhamun-it. Vëllai nga babai i Aubrey Herbert-it, Lordi George Herbert Carnarvon, bashkë me Howard Carter-in, zbuluan shumë gjëra me vlera të antikitetit egjiptian. Ata, pas 16 vjetësh kërkime të pareshtura, u bënë të famshëm kur zbuluan Varrin e Faraonit Tutankhamun, në vitin 1922.

Ai krijoi njërin prej koleksioneve më të jashtëzakonshme me vepra të spikatura arti egjiptian në botë. Pas vdekjes së tij, në vitin 1923, e cila – sipas një legjende – erdhi për shkak të *mallkimit të faraonit*, ai

koleksion u shit nga e veja e tij në Muzeun Metropolitan të Artit në New York, për të përballuar shpenzimet e funeralit të tij.

Howard Carter i kishte kataloguar reliket e sjella nga Egjipti dhe kishte thënë se aty gjendeshin disa artikuj të parëndësishëm. Ata kishin mbetur nëpër disa rafte deri sa u rizbuluan nga familja në vitin 1987. Muzeu Britanik dhe ai i Newbury-it i kanë huazuar këto sende të çmuara.

Kështu, koleksioni i familjes Carnarvon në Highclere Castle, me vepra antike egjiptiane, rezulton të jetë plot e përplot me to. Salla e Antikiteteve e kësaj shtëpie është e mbushur me aq shumë sende sa vizitorët mund të vëzhgojnë stoli, relike, figurina dhe vepra arti, si dhe arkivolin e një gruaje fisnike egjiptiane, e cila ka jetuar rreth 3.500 vjet më parë.

Kështjellën dhe atë koleksion e vizitojnë me qindra e mijëra njerëz çdo vit. Kur e vizituam ne, Lady Carnarvon ishte Fiona – Kontesha e Tetë Carnarvon, që vazhdonte trashëgiminë aristokratike të Earl-ëve, e shoqja e George Reginald Oliver Molyneux Herbert-it, Earl-i i Tetë Carnarvon (i lindur më 10 nëntor 1956).

Për të ditur më shumë, duhet thënë se Earl-i është pozitë fisnike, që gjendet mbi atë të Viskontit dhe poshtë asaj të Markezit. Gruaja e Earl-it është Kontesha e radhës dhe i drejtohen me titullin “Lady Carnarvon”.

Kur e vizituam kështjellën, ajo kishte shkruar librin: “Lady Almina, Downton Abbey i vërtetë: Humbja e trashëgimisë së Kështjellës Highclere”.

PIXTON PARK - SHTËPIA, KU NDËRROI JETË AUBREY HERBERT PIXTON PARK

Pixton Park është shtëpi fshati në Dulverton, në Somerset të Anglisë. Ajo shtëpi është e lidhur me të paktën dy familje të rëndësishme historike për Anglinë dhe, po ashtu, me tre persona shumë të rëndësishëm për Shqipërinë.

E para është familja Akland, një prej më të pasurave mbi tokën e Westcountry-it, dhe familja Herbert, politikanë dhe diplomatë të shquar anglezë.

Njëjtë si Highclere Castle, edhe shtëpia Pixton Park, për ne diplomatët shqiptarë kishte rëndësi shumë të madhe, pasi aty kishte ndërruar jetë miku i madh i popullit tonë, Koloneli Aubrey Herbert, si dhe kishte jetuar e ëma, Elizabeth, njëherë e njëkohë Kontesha Carnarvon, dhe e shoqja, Mary.

ME BEJTULLAH DESTANIN - VIZITË TE MERY MELOTTE, MBESA E AUBREY HERBERT-IT.

Vizita në Somerset – 12 gusht 2012

New documents about Albanians discovered in England

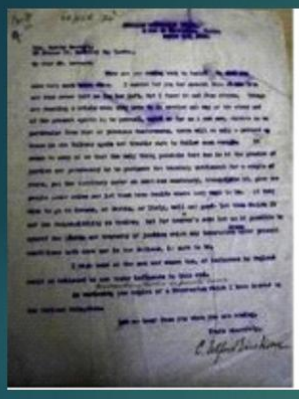

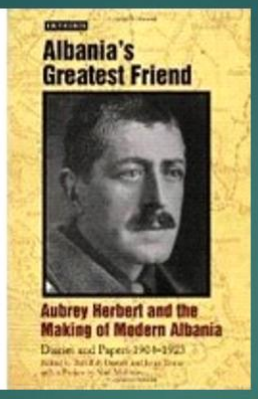

17 August 2012: Mr Bejtulla Destani (Embassy of Kosova) and Mr. Mal Berisha (Embassy of Albania) visit the Historic Archive of the Somerset Canton. They discovered important documents about the history of Albania, among them manuscripts of Aubrey Herbert, Albania's Greatest Friend.

Më 12 gusht 2012, bashkë me diplomatin, studiuesin dhe historianin e shquar nga Kosova, z. Bejtullah Destani, shkuam të vizitojmë mbesën e Aubrey Herbert-it, zonjën Melotte, në Somerset.

Ajo na priti me shumë gëzim. Folëm për Aubrey Herbert-in, gjyshin e saj. Na shtroi drekë në shtëpinë e saj, të thjeshtë dhe të shijshme, me shumë të gjelbërta.

Pastaj shkuam në Bibliotekën e Somersetit, një bibliotekë vendore, që në Shqipëri do ta kishte zili çdo qytet. U ulëm dhe nxorëm një seri dokumentesh që ajo na i kishte bërë gati. Ato ishin shumë të rëndësishme për historinë e vendit tonë.

Një prej tyre vërtetonte plotësisht atë që Charles Telford Erickson e kishte përshkruar në dorëshkrimet e tij të lëna në Universitetin Yale, në Hartford, Connecticut, SHBA, ku thotë se, në emër të qeverisë shqiptare, në gushtin e vitit 1923, ai bashkë me Mehmet Konicën, në atë kohë Ministri Shqiptar në Mbretërinë e Bashkuar, i kishin ofruar kurorën e Mbretërisë së Shqipërisë Kolonelit Aubrey Herbert.

Ishte koha kur punoja për të përmbyllur librin “Amerikani që i kushtoi jetën Shqipërisë”, dhe ato që gjetëm në atë bibliotekë ishte sikur të gjeje një copë floriri në një vend të largët.

Ja çfarë përmbante dokumenti, të cilin e kishte shkruar dhe nënshkruar me dorën e vet, në një letër me bojë kopjativi, Charles Telford Erickson: Mehmet Konica dhe Erickson i ofrojnë Kurorën Mbretërore shqiptare Kolonelit Aubrey Herbert.

CHARLES TELFORD ERICKSON PËR AUBREY HERBERT

Charles Telford Erickson e përshkruan me ngjyra dramatike dhe fund tragjik njeriun, i cili i kishte kushtuar një pjesë të mirë të jetës së vet Shqipërisë – anglezin Aubrey Herbert.

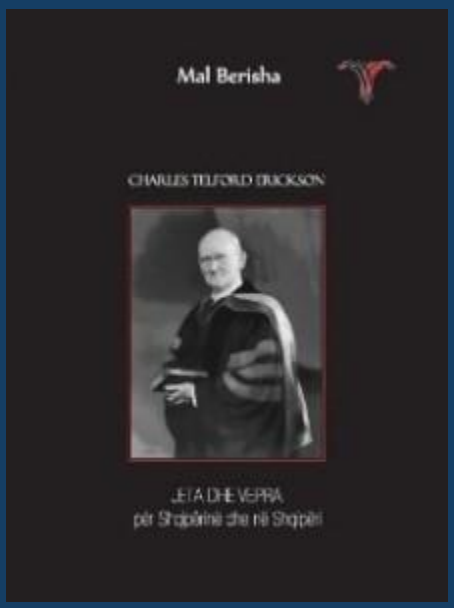

Këtu është një përshkrim i atij diskutimi:

“Në një ndër mbrëmjet, ku mblidheshin njerëzit e shqetësuar të asaj kohe për të ardhmen e Shqipërisë, gjatë diskutimeve u përfshimë në një debat, i cili kishte të bënte pikërisht me formën e qeverisjes në Shqipëri.

A do të kthehej ajo në monarki? Kush do të ishte monarku?”

- *“Kjo qeveri e përkohshme nuk e përligj veprimtarinë e saj. Skema e vetëqeverisjes duket se nuk funksionon. Të gjithë diskutuan mbi të mirat dhe të këqijat e një republike sipas modeleve zvicerane dhe amerikane, me përparësitë që do të kishte, nisur nga fakti se njerëzit ishin mësuar që prej kohëve të lashta të zgjidhnin prijësit e vet – parinë, bajraktarët, pleqtë e fshatrave dhe të komunave – të cilët vepronin si trupa qeveritare. Pastaj iu shkrepi ideja e mbretërisë dhe i bëri të zbraznin tërë mendimet që kishin.”*
- *“A duhej të ishte Monarki Kushtetuese?”* – Sigurisht.
- *“A duhej të ishte ‘Ai’ një i huaj?”*

Kjo shkaktoi menjëherë reagimin e të gjithëve, duke kujtuar fatin e Princ Wied-it.

Disa thanë se atij nuk iu dha asnjëherë një mundësi dhe se kombi e kishte detyrë nderi që t’i jepte atij rast tjetër, nëse një mbret do ta sundonte këtë vend ndonjëherë.

Ahmet Zogu iu bashkua bisedës po aq energjikisht sa edhe të tjerët dhe, sipas Erickson-it:

“Jam i sigurt se ideja e tij për t’u bërë ndonjëherë mbret i Shqipërisë, as që i kishte shkuar ndër mend deri në atë kohë.”

Dhe më pas, krejt aty për aty, ndërhyra:

- *“Pse të mos të zgjidhni një mbret britanik?”*

Kjo filloi të nxiste fantazinë e bisedës.

- *“Përse propozoni një britanik?”* – tha dikush.

Për ta mbrojtur propozimin tim, u përgjigja duke i përmbledhur mendimet dhe vijova bisedën:

“Një mbret britanik mund të jetë pengesë ndaj veprimtarisë italiane, prej së cilës të gjithë duhet të frikësohemi. Ai do të ishte në gjendje të siguronte kreditë e domosdoshme me të cilat të fillonte dhe të zhvillohej industria e vendit, e cila ka mbetur krejt në vend. Britania e Madhe nuk do të kishte interesa egoiste, siç është kolonizimi – diçka që e dimë se e ka Italia – apo lakmi për futjen e vendit brenda suazave të perandorisë, gjë e cila e dimë se është në mendjen e Italisë.”

Ideja u kap menjëherë.

- *“Nuk besoj se mund të marrim Princin e Wells-it ose ndonjë tjetër prej bijve të Xhorxhit, por midis aristokracisë së tyre, dikë që të jetë më i përshtatshëm. A keni dikë në mendje?”*

Për të mos u treguar tërësisht jashtë loje, u përgjigja:

- *“Po, kam.”*
- *“Kush është ai?”* – më pyetën menjëherë.
- *“Kolonel Aubrey Herbert,”* iu thashë.
- *“A mendoni se ai do ta konsiderojë këtë?”*
- *“Mendoj se ai do ta konsideronte atë shumë seriozisht përpara se ta hidhte poshtë.”*

Kjo ndodhi pikërisht kur unë sapo e kisha marrë kontratën time për Kolegjin Shqiptaro–Amerikan të Bujqësisë, të dekretuar si ligj prej Parlamentit dhe nënshkruar e vulosur prej Kryetarit të Kuvendit dhe Regjentëve. Ato ditë po planifikoja të ikja për në Shtetet e Bashkuara për të filluar fushatën në emër të tyre.

Kështu, ata më thanë:

- *“Mirë atëherë, shko nëpërmjet Londrës dhe paraqitja ofertën dhe shihe se çfarë do të thotë. Por ta hamendësojmë se e pranon, çfarë do të bëjmë pastaj?”*

Kësaj Ahmet Zogu iu përgjigj:

- *“Do të kujdesem unë për këtë. Si drejtues i ushtrisë, do t’i dërgoj trupat e mia nga Mati në Durrës për manovra sapo ai të arrijë. Ne do ta marrim nga anija e tij, ta sjellim këtu me nxitim, ku çdo gjë do të jetë gati dhe ai do të kurorëzohet si Mbret i Shqipërisë përpara se bota ta marrë vesh.”*
- *“Por a do të rrinin duarkryq përkrahësit e Princ Wied-it pa bërë trazira, pasi ata ishin në numër të madh nëpër tërë vendin, përfshirë edhe Aqif Pashën e Elbasanit?”*
- *“Unë do të kujdesem për këtë,”* ishte përgjigjja e tij e menjëhershme.

Oferta për Aubrey Herbert

Për ta plotësuar këtë histori:

**“Shkova në Londër, në Westminster, aty ku Parlamenti ishte në seancë punimesh dhe ku kandidati

ynë për mbret ishte anëtar i tij. I dërgova letrën dhe e prita tek lobi. Pas disa minutash ai erdhi, më pa, qeshi me gjithë shpirt, sepse ishte mik i vjetër dhe shumë i dashur i imi dhe lëshoi një si pasthirrmë: 'Tungjatjeta, Erik, çfarë të paska sjellë në Londër?!' Me tërë frymën i thashë se kisha ardhur për t'i paraqitur një ofertë për mbretërimin e Shqipërisë.

'Çfarë është kjo që më thua?'... Unë ia përsërita deklaratën time, duke i shtuar se isha autorizuar prej Qeverisë së Përkohshme të Shqipërisë për t'i ofruar atij kurorën.

'O Zot i madh, më duhet të pi diçka! Eja me mua!'"**

Kështu, ai më mori te bari i katit të nëndheshëm, ku e diskutuam çështjen qetësisht për një orë ose më shumë, me whisky-n dhe pijet e buta përpara nesh.

I tregova për gjithçka që kishte ndodhur dhe besimin tim të thellë se ai ishte ndoshta njeriu i vetëm që mund ta shpëtonte Shqipërinë nga një fiasko tjetër dhe nga rënia e saj përfundimtare në duart e Italisë.

Ai ishte thellësisht i emocionuar. Zakonisht, edhe gjërat më serioze ai i merrte në mënyrë thuajse gazmore.

Përshtypjet e tij nga përvojat e tri luftërave – Francë, Galipoli dhe “Mesopot” – mbushnin vëllime nga më magjepsëset të shkruara për Luftën Botërore.

Këtë herë nuk kishte fshehje emocionesh. Pasi ia paraqita këtë çështje nga Shqipëria, ai qëndroi për disa minuta në heshtje, u përpi gati si i shushatur dhe i pazoti për t’u përgjigjur. Pastaj ngriti kokën, më pa drejt e në sy dhe m’u përgjigj:

“Mirë atëherë, nuk dua të them jo. Le të shkojmë në shtëpi dhe të shohim çfarë do të thotë bashkëshortja ime.”

Ditën tjetër, bashkë me Mehmet Konicën, ministrin shqiptar në Britaninë e Madhe, shkuam në shtëpinë e tij në fshat, në Pixton Park. Atje, për dy ditë të tëra, u diskutua kjo çështje me tërë të mirat e të këqijat e veta, pa ndërprerë, nga fillimi në fund, parë nga çdo aspekt të mundshëm.

Kjo nuk duhej të ishte çështje që mund të trajtohej pa kujdes. Nuk ishte punë ambicieje, as një aventurë gazmore për mbretërim.

Mbrëmjen e ditës së tretë, ai më thirri veçmas në studion e tij, për të më kumtuar vendimin përfundimtar. Ai më drejtoi tek një karrige, por unë i kërkova leje të qëndroja në këmbë. Isha aq i shtrënguar dhe i tensionuar, sa nuk mund të qëndroja ulur.

“Mirë atëherë, unë kam vendosur ta pranoj ofertën,” tha ai, por kur vrapova që t’i merrja dorën, më ndaloi me një lëvizje dhe shtoi:

“Ekziston një pengesë e madhe në këtë rrugë, Erik. Unë nuk jam mirë me shëndet. Më duhet të bëj një operacion shumë të rëndë, për të cilin kirurgu e parashikon shpëtimin pesëdhjetë me pesëdhjetë për qind. E kam shtyrë tepër gjatë, por do ta bëj pa vonesë. Nuk di askush në botë për këtë, përveç gruas dhe familjes sime, kështu të lutem, mbaje për vete, derisa të jetë mbyllur kjo çështje.

Unë shpresoj për më të mirën dhe, nëse mund t’ia hedh, do t’i jap Shqipërisë gjithçka në fuqinë time për ta ndërtuar si shtet të fuqishëm që mban vetveten.”**

Ai më tha edhe shumë gjëra të tjera, por kjo mjafton për ta treguar këtë histori.

Fundi tragjik

Mora rrugën për në Shtetet e Bashkuara dhe, disa ditë pasi arrita atje, mora një kabllogram, i cili i lëshoi tërë shpresat tona për tokë. ‘Mbreti’ ynë kishte vdekur në operacion, përpara se t’i vinte koha që ndonjëherë të bënte betimin.

Ky mbret do të ishte Aubrey Herbert.”

NË SHTËPINË KU NDËRROI JETË KOLONELI AUBREY HERBERT NË PIXTON PARK.

Një ditë e paharruar në shtëpinë e Herbertëve

Pas asaj dreke të këndshme dhe *“hulumtimit”* të dokumenteve në arkivin e Bibliotekës së Somersetit, të cilat i fotografova me shumë kujdes, shkuam drejt e në shtëpinë e Herbertëve.

Pronari i shtëpisë ishte financier londinez në pension, Timothy F. Bell, me të shoqen, Beatriçen. Ai na priti me kënaqësi dhe na lejoi madje edhe të futeshim brenda

shtëpisë. I shpjeguam arsyen pse kishim shkuar dhe na lejoi të bënim fotografi.

Në hollin e katit përdhes gjendeshin disa karrige të mëdha të thurura prej kashte. U ula aty. Ndoshta ishte një moment emocional nga ato që njeriu rrallëherë i përjeton.

Vura duart mbi tavolinë dhe, në imagjinatën time, krijova atë skenë kur një anglez, Aubrey Herbert, një amerikan, Charles Telford Erickson, dhe një atdhetar shqiptar, diplomati Mehmet Konica, – tre njerëz të dashuruar me Shqipërinë e vobektë – ishin ulur rreth asaj tryeze dhe bisedonin për të ardhmen e vendit tonë, për një Mbret Anglez.

Ishte nga momentet me më shumë efekt në jetën e njeriut, ku simpatia, respekti dhe adhurimi për ata njerëz mund të impononin njëkohësisht dashuri edhe dhimbje shpirtërore.

Ishte një ditë e rrallë e jetës. Asnjë muze në botë nuk mund ta japë atë efekt në shpirt.

KOLONEL EDWARD MELOTTE HYN NË KOSOVË MË 12 QERSHOR 1999.

Historia që përsëritet

Historia përsëritet dhe tradita nuk harrohet nga njerëzit në përgjithësi, por nga ata fisnikë edhe më në veçanti.

Stërnipi i Kolonel Aubrey Herbert, Koloneli Edward Melotte, ishte ushtarak, i cili ndiqte traditën e familjes së vet angleze, me lidhje të forta me ushtrinë. Atdhetarë të njohur, ata në çdo kohë i kishin bërë shërbime vendit të tyre.

Por shërbimi i këtij stërnipi të Aubrey Herbert-it, për ne shqiptarët kishte rëndësi shumë më të madhe: Ai ishte koloneli që i priu kolonës ushtarake britanike, nën flamurin e NATO-s, më 12 qershor 1999, kur këto trupa hynë triumfalisht në Kosovë nëpërmjet pikës së kalimit kufitar Vërmicë – Qafë Morinë.

Koloneli Melotte, sapo kaloi kufirin në tankun e tij, hapi kapakun e tankistit dhe thirri me të madhe:

– Hapuni! Unë jam Kolonel Melotte dhe kam në trup gjak të gjyshit tim, Aubrey Herbert, mikut më të madh të popullit shqiptar!

Djali i Merit, dhe stërnipi i Herbert-it, më vonë shërbeu në shumë misione ushtarake britanike dhe, më e rëndësishmja për ne, ai shërbeu si atashe ushtarak britanik në Tiranë, në vitet 2016 – 2019.

Madje, edhe djalit të vet i ka vënë emrin Aubrey, në kujtim të stërgjyshit të tij.

Miqtë e mëdhenj nuk reshtën kurrë të gjenden pranë nesh, shqiptarëve. Herbert-ët qenë ndër më të rëndësishmit midis tyre.

Nderim të përjetshëm!

Mal Berisha Somerset – Angli, 12 gusht 2012